

УДК 374:37.091.313

Чайковська К. В.

ПРОЕКТНА ТЕХНОЛОГІЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ СУЧАСНОГО ПОЗАШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДІ

У статті розкриваються особливості використання проектної технології в освітньому просторі позашкільного навчального закладу. Окреслено життєві навички, які дозволяють розвивати в учнів участь у проектній діяльності. Наведено спектр проблем для визначення тематики проектів у позашкільному навчальному закладі.

Ключові слова: проектна технологія, життєві навички, ключові компетенції, позашкільний навчальний заклад.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року зазначено, що підвищення доступності якісної, конкурентоспроможної освіти відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства та забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними здібностями, потребами на основі навчання протягом життя є пріоритетом сучасної освіти [3].

Досягнення нової якості освітнього процесу в педагогічних системах позашкільного навчального закладу (ПНЗ) можливе за умов поглиблення його проектно-діяльнісного характеру, спрямованості на життєві результати, впровадження сучасних педагогічних технологій, зокрема проектної технології.

У контексті нашого дослідження соціально значущою науковою і практичною проблемою є визначення технологічних і методичних доміант проектної діяльності в ПНЗ.

Навчальне проектування не є принциповою новою технологією. Метод проектів виник у 20-ті роки ХХ століття у США. Спершу його називали "методом проблем" і пов'язувався він з ідеями гуманістичного напрямку у філософії та в освіті, в педагогічних поглядах та експериментальній роботі Джона Дьюї. У ньому містилися ідеї побудови навчання на активній основі, через доцільну діяльність учня, у співвідношенні з його особистим інтересом саме в цих знаннях. Надзвичайно важливо було показати дитині її особисту зацікавленість у здобутті цих знань, де і яким чином вони можуть їй знадобитися у житті. Проблема мусить бути з реального життя, знайома і значуща для дитини, для її розв'язання дитині необхідно застосовувати здобуті знання або ті, що їй належить здобути.

Одному з послідовників Дж. Дьюї – В. Х. Кілпатрику вдалося вдосконалити систему роботи над проектами. Під проектом у той час мався на увазі цільовий акт діяльності, в основі якого лежить інтерес дитини. В. Х. Кілпатрик дав таку класифікацію проектів:

– створюваний (продуктивний) проект, пов'язаний з трудовою діяльністю – доглядом за рослинами і тваринами, підготовкою макета, конструкторською діяльністю тощо;

– споживчий (його метою є споживання у найширшому розумінні, включаючи розваги) – підготовка екскурсій, розробка і надання різних послуг (ремонт одягу, взуття, інформаційні послуги тощо), проекти розв'язання проблем життєзабезпечення табору тощо;

– проект розв'язання проблеми (науково-дослідницький проект);

– дослідження впливу умов догляду за рослинами на врожайність, фізико-математичні проекти, технічні проекти, проекти розв'язання історичних або літературних проблем (які, як правило, поєднуються з дискусійними формами роботи) тощо;

– проект-вправа (проекти навчання і тренування для оволодіння певними навичками).

Сьогодні метод проектів привернув увагу вітчизняних науковців. У сучасній літературі вже є серйозні напрацювання щодо використання проектної технології в навчально-виховному процесі навчальних закладів. Це роботи О. В. Биковської, В. В. Вербицького, І. Г. Єрмакова, О. В. Литовченко, О. М. Пехоти, О. І. Пометун [1; 5]. В той час як висвітлення досвіду використання проектної технології у сучасних ПНЗ в науковій літературі зустрічається дуже рідко й на сьогодні все ще є потребою педагогічної науки та практики.

Мета статті полягає в розробленні концептуальних, технологічних засад використання проектної технології у позашкільних навчальних закладах, обґрунтуванні суті проектної технології, місця у системі навчання і виховання.

Проектна технологія – це інструмент, який створює унікальні передумови для розвитку ключових компетенцій (соціальних, полікультурних, інформаційних, комунікативних тощо) і самостійності учня в досягненні нового, стимулюючи його природну допитливість і творчий потенціал. Проектна діяльність допомагає молодій людині включитись в активну соціальну дію, оволодівши здатностями через проект власного розвитку змінювати цей світ. Активна позиція учня і реалізація принципу “вчитися, діючи” є важливою характеристикою проектної роботи. У процесі проектної діяльності в учнів відбувається формування критеріальної основи, необхідної для здійснення самостійного і відповідального вибору у проблемних ситуаціях.

На думку І. Г. Єрмакова, проектне навчання – це освоєння життєвої компетентності в діяльності [2]. Проектна діяльність створює унікальну можливість для освоєння учнями досвіду розв'язання цілісної життєвої проблеми, виховує звичку доводити справу до кінця, не зупиняючись на півдорозі. У системі проектного навчання особливого значення набуває вміння самостійно думати, виробляти власний підхід до розв'язання

проблеми.

Проектна технологія належить до активних методів. У її процесі учні оволодівають навичками, вміннями, здатностями, спрямованими на визначення способів діяльності, обрання для себе практичного виду діяльності, оволодіння практичною діяльністю, оцінювання результатів такої діяльності.

Перевагами проектної технології є набуття вихованцями таких вмінь:

- планувати свою роботу;
- використовувати багато джерел інформації;
- самостійно відбирати і накопичувати матеріал;
- аналізувати, інтерпретувати факти;
- аргументувати думку;
- приймати рішення;
- встановлювати соціальні контакти;
- створювати “кінцевий продукт”;
- презентувати створений продукт перед аудиторією;
- оцінювати себе і один одного.

Проектна діяльність дозволяє розвивати не лише ті здатності та компетенції, на розвиток яких проект безпосередньо спрямований, але й багато інших, наприклад, участь учня у виконанні економічного проекту розвиває не лише трудову компетенцію (якщо проект пов'язано з виробництвом товарів або послуг), а й соціальну (виконання ролей “керівників” та “підлеглих”), інформаційну (пошук та застосування інформації), комунікативну (вміння проводити ділове спілкування), політико-правову (правове забезпечення реалізації проекту).

Проектна технологія значно змінює відносини “учитель-учень”, де вчитель виступає не носієм вже готової інформації, а порадиником, консультантом, координатором, що лише контролює процес, направляючи його в необхідне русло. Зважаючи на вище викладене, до учителя проектна технологія висуває особливі вимоги [4, с. 16]:

- бути компетентним і в інших галузях науки, бачити точки їх зіткнення;
- добре знати своїх учнів, їхні можливості, інтереси, бажання;
- розуміти своїх учнів;
- враховувати їхні можливості й інтереси;
- бути комунікабельним, толерантним, творчим, цікавим для дітей;
- досконало володіти педагогічною психологією, мистецтвом, акторською майстерністю.

На думку І. Г. Єрмакова, участь дитини в проекті дозволяє розвивати в неї важливі життєві навички та функціональні компетенції [1, с. 62]:

1. Життєві навички, пов'язані з спілкуванням, прийомом/передачею інформації, критичним мисленням.
2. Життєві навички самоменеджменту.
3. Життєві навички, пов'язані з вмінням жити разом, роботою в

команді.

Життєві навички, які входять до першої групи забезпечують базу для формування трудової (професійної) компетенції, комунікативної та інформаційної компетенцій, подальшого профільного навчання, здобуття професії, отримання роботи, трудової діяльності, просування по службі.

До цих навичок належать:

- навички спілкування;
- активного слухання;
- вміння читати друковані матеріали (у т.ч. графіки, таблиці, діаграми);
- володіння іноземними мовами;
- навички критичного аналізу ситуації;
- оцінювання ситуації, логічного проектування власних дій;
- навички прийняття рішень;
- навички розв'язання проблем за допомогою різних технологій, інструментарію, інформаційних мереж;
- навички навчання впродовж життя.

Навички самоменеджменту, які формуються в процесі роботи над проектами, це:

- навички формування та підтримки самоповаги, впевненості в собі;
- навички підтримання здорового способу життя, оптимального режиму трудової діяльності та відпочинку;
- навички визначення пріоритетів у публічному та приватному житті, постановки цілей;
- навички планування та управління власним часом, фінансовими та матеріальними ресурсами, необхідними для досягнення цілей;
- відповідальність за власні дії;
- навички позитивного сприйняття новацій;
- прийняття та толерантного ставлення до соціальних, культурних, індивідуально-психологічних розбіжностей людей;
- навички творення інноваційних ідей, інноваційної діяльності.

Навички роботи в команді, це:

- навички осмислення групових цілей (цілей організації);
- розуміння цінностей групи, її соціально-психологічного клімату;
- планування та прийняття рішень разом з іншими членами групи;
- толерантного ставлення до точки зору інших членів групи;
- навички мобілізації групи для вирішення актуальних проблем;
- навички лідерства.

Найголовнішим вмінням, яким оволодіває учень у проектній діяльності, є вміння постійно вчитися в процесі реалізації відповідної діяльності:

- здобувати й критично аналізувати інформацію, давати власну оцінку та формулювати незалежні судження;
- висловлювати, формулювати й доводити власні погляди;
- ефективно спілкуватися, вести переговори, знаходити компроміс й

консенсус;

– брати участь у житті школи, громади; впливати на політику та процес прийняття рішень;

– робити вибір, посідати власну позицію, знаходити колективне рішення, оцінювати результати власної діяльності.

Вивчення практики Центру позашкільної роботи Святошинського району у м. Києві (далі – ЦПР) показало високу ефективність проектно-дослідницької діяльності учнівської молоді. Тематика проектів в Центрі включає широкий спектр проблем, а саме: формування здорового способу життя, прав та механізмів захисту дитини, культури миру, толерантності, запобігання торгівлі людьми, розвитку лідерства, підготовки до підприємницької діяльності, туризму та краєзнавства, екології тощо (додаток 1). Організація такої проектно-дослідницької діяльності потребує грамотного науково-обґрунтованого підходу і вирішення комплексу завдань: організаційно-управлінських, навчально-методичних, кадрового забезпечення, організаційно-методичних, інформаційних, дидактичних і психолого-педагогічних.

Додаток 1

Проектна діяльність Центру позашкільної роботи Святошинського району у м. Києві

Проблематика	Тематика проектів
Формування здорового способу життя	<p>“Здорова дитина – здорова нація” “Здорова молодь – майбутнє України” “Здорова дитина – щаслива родина” “Молодь каже “Так!” здоровому способу життя” “Зроби свій вибір на користь здоров’я” “У твоїх руках здоров’я і життя” “Кроки до здоров’я” “Здоров’я – мудрий гонорар” “Про здоров’я мовою моди” “Ми за здоровий спосіб життя! Приєднуйся” “Вчимося бути здоровими – вчимо бути здоровими” “Став здоровим сам – допоможи другові” “Школа тренерів “Сходінки до здоров’я” “Тренінгова студія “Здоровий спосіб життя – запорука успішного майбутнього” “Ровесник ровеснику – про здоровий спосіб життя” “Молодь каже “НІ” наркотикам” “Обери життя без наркотиків” “За майбутнє без ВІЛ/СНІДУ” “Не дамо ВІЛ/СНІДУ жодного шансу” “Створення інформаційно-ресурсного центру “Молодь за здоровий спосіб життя”</p>
Розвиток лідерських якостей	<p>Лідер та лідерство” “Ключові компетенції ефективного лідера” “Самоменеджмент лідера” “Імідж лідера, його складова” “Лідер у тобі” “Дайджест новин “Лідерський телетайп” “Декларація моєї самоцінності” “Стань творцем свого життя”</p>

<i>Проблематика</i>	<i>Тематика проектів</i>
	<p>“Сходження на вершину” “Я вчуся бути успішною людиною” “Стратегія успіху” “Модель компетентного лідера” “Афористичний золотослів лідера” “Діловий етикет лідера” “Самопрезентація у процесі ділового спілкування” “Секрети успішного виступу” “Індивідуальний стиль і драматургія переговорів”</p>
<i>Екологічні проекти</i>	<p>“Екологічна культура молоді – стратегічний ресурс XXI століття” “Молодь за чисте довкілля” “Екологічний вісник” “Конкурс реклами “Бережи природу” “Декларація прав природи” “Книг скарг природи” “Ми на захисті природи” “За життя – без сміття” “До природи не неси шкоди” “Одне дерево посадив – даремно прожив” “Збережемо ялинку” “Збережемо первоцвіти” “Світ кімнатних рослин” “Птахи у місті” “Нагодуй птахів узимку” “Наша вулиця – найчистіша”</p>
<i>Права та механізми захисту дитини</i>	<p>“Обов’язки. Права. Відповідальність” “Право і мораль” “Без правової культури немає правової держави” “Права і обов’язки дітей у шлюбно-сімейному законодавстві” “Молодь проти насильства” “Підліток у правовому просторі” “Конвенція ООН про права дитини мовою олівця та пензлика” “Права гуртківця” “Я, час, право” “Дитина під парасолькою прав” “Правова абетка підлітка”</p>
<i>Культура миру і толерантності</i>	<p>“Толерантність, толерантна особистість” “Я і група: толерантність до себе” “Я і група: толерантність до інших” “Я – ти – ми: вчимося толерантно взаємодіяти” “Школа “Менеджер соціального проекту” “Школа “Волонтер” “Відкривай своє добре серце” “Розшукується людина з добрим серцем” “З добром у серці” “Від серця до серця”</p>
<i>Запобігання торгівлі людьми</i>	<p>“Не будь осторонь – твори зміни” “Молодь обирає дію” “Моя корисна справа, зроблена для інших” “Інформаційно-просвітницький центр “Запобігання торгівлі людьми”</p>
<i>Підготовка до підприємницької діяльності</i>	<p>“У бізнес зі шкільної лави” “Навчання молоді підприємницькій діяльності в мережі Інтернет” “Основи підприємницької діяльності” “Хочу заробляти” “Юний бізнесмен” “Бізнес-планування” “Розроблення назви та місії компанії” “Корпоративний стиль” “Організаційна структура компанії”</p>

Проблематика	Тематика проектів
	“Ризики в бізнесі” “Тренінг “Управління персоналом” “Тренінг “основи ефективної комунікації” “Бізнес-план”

Висновки з цього дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Використання проектної технології в освітньому процесі ПНЗ сприяє підвищенню якості освіти, поглибленню його діяльнісного характеру, розвитку професійної компетентності педагогів, оволодінню учнями базовими життєвими компетенціями. Освітній простір стає визначальним фактором становлення учня як конкурентоздатної, компетентної, соціально мобільної особистості.

Використана література:

1. Єрмаков І. Г., Пузіков Д. О. Проектне бачення компетентнісно спрямованої 12-річної середньої школи / І. Г. Єрмаков, Д. О. Пузіков. – Запоріжжя : Центріон, 2005. – 112 с.
2. Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати : практико-зорієнтований збірник / за наук. ред. І. Г. Єрмакова. – К. : Департамент, 2003.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схвалена Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
4. Проектна діяльність у системі компетентнісно спрямованої соціальної і життєвої практики в 11-річній школі та позашкільній освіті : в 2 ч. : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 29-30 жовтня 2014 року / ред. кол. : О. А. Федоренко, І. Г. Єрмаков (науковий редактор), А. М. Ратушна, О. М. Коровай. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2014. – Ч. 1. – С. 14-17.
5. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. ; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2011. – 256 с.

References:

1. Iermakov I. H., Puzikov D. O. Proektne bachennia kompetentnisno spriamovanoi 12-richnoi serednoi shkoly / I. H. Iermakov, D. O. Puzikov. – Zaporizhzhia : Tsentrion, 2005. – 112 s.
2. Metod proektiv: tradytsii, perspektyvy, zhyttievi rezultaty : praktyko-zoriientovanyi zbirnyk / za nauk. red. I. H. Yermakova. – K. : Departament, 2003.
3. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku, skhvalena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 25 chervnia 2013 roku № 344/2013 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
4. Proektna diialnist u systemi kompetentnisno spriamovanoi sotsialnoi i zhyttievoi praktyky v 11-richnii shkoli ta pozashkilnii osviti : v 2 ch. : materialy Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii 29-30 zhovtnia 2014 roku / red. kol. : O. A. Fedorenko, I. H. Yermakov (naukovyi redaktor), A. M. Ratushna, O. M. Korovai. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2014. – Ch. 1. – S. 14-17.
5. Osvitni tekhnolohii : navch.-metod. posib. / O. M. Piekhoty, A. Z. Kiktenko, O. M. Liubarska ta in. ; za zah. red. O. M. Piekhoty. – K. : A.S.K., 2011. – 256 s.

ЧАЙКОВСКАЯ Е. В. Проектная технология в образовательном пространстве современного внешкольного учебного заведения.

В статье раскрываются особенности использования проектной технологии в образовательном пространстве внешкольного учреждения. Рассмотрен перечень жизненных навыков, развитию которых способствует участие учащихся в проектной деятельности. Приведен спектр проблем для определения тематики проектов во внешкольном учреждении.

Ключевые слова: проектная технология, жизненные навыки, ключевые компетенции, внешкольное учреждение.

CHAYKOVSKAYA E. V. Project technology is in educational space of modern out-of-school educational establishment.

In this article features of use of project technology in the educational space of out-of-school educational institution are explored. Life skills are outlined that permit to engage pupils for participation in the project activities. The range of issues is cited for determination of subject of projects in out-of-school educational institution.

Keywords: project technology, life skills, core competencies, out-of-school educational institution.

УДК 378.011.3-051-044.332

Шевченко А. Ф.

ДІАГНОСТИЧНИЙ СУПРОВІД ПЕРВИННОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ТИМЧАСОВОГО ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА

Стаття присвячена теоретичному обґрунтуванню необхідності діагностичного супроводу первинної адаптації студента до тимчасових обставин організації життєдіяльності вихованців. Такий супровід може розглядатись лише в контексті діагностування як одного з найважливіших етапів процесу управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів. Усвідомлення цього факту виявило гостру необхідність у переосмисленні сутності процесу практичної підготовки. Головна мета новітнього підходу – створення умов для самореалізації майбутнього вчителя за рахунок мобілізації інформаційних та технологічних ресурсів педагогічної взаємодії. Тим більше, що процес самореалізації обумовлений і самовизначенням майбутнього фахівця, а також його професійною адаптацією. Тому природно, що складний процес самореалізації майбутнього вчителя започатковується в умовах тимчасового виховного середовища з діагностичним супроводом його перших професійних кроків.

Ключові слова: професійна адаптація, практична підготовка, вчитель.

Зміни, що відбуваються в суспільстві, висувають нагальну потребу підвищення ефективності процесу підготовки майбутніх вчителів до виховної діяльності. Іще більше питань виникає до організації вільного часу школярів, оскільки в сучасних умовах, коли роль вчителя зведена до викладання, а учня лише до “споживання навчального продукту”, проблема вільного часу шкільної молоді її літнього відпочинку набуває великого соціального значення. Принципово нові вимоги постають перед педагогічними колективами позашкільних дитячих оздоровчих закладів, підвищення їх відповідальності для вирішення конкретних питань організації дозвілля та відпочинку учнівської молоді. Ось чому необхідно піднести на якісно новий рівень професійно-педагогічну підготовку вчителя,